

Kooripidu „Estonia 100” festivalil

ANNE PROMMIK

Eks olnud Estonia laulu- ja mänguselts teatri- ja kontserdimaja ehituse algataja ja saanud ka seltsi koor esimesel laulupeo võistulaulmisel esikoha. Seega oli kultuuritempli sajandi juubeli tähistamiseks igati paslik pakkuda ka laia valikut koorimuusikat Haydni ja Beethoveni suurteostest rahvusromantiliste koorilaulude ja uudisloominguni. Läbi- vaks ühenduslülilik oli Veljo Tormise looming kui meie rahvusliku ürgse eneseteadvuse ilming, koorilauluks kehas- tunud eestluse kvintessents.

Septatöö ja maalritöö

Sarja „Müstilised hääled“ avas „Sampo tagumine“ 10. IX Estonia kammersaalis, laulis ETV tütarlastekoor (dirigent Aarne Saluveer). Ja eriti müstiliseks muutusid need ilusad neihääled kontserdi nimi- loos. 1997 aastal Hannoveri EXPOks val- minud Veljo Tormise teos intrigeeris ka omapäraste instrumentidega (alasi, palktrummid!) ning põneva liikumisjoo- nisega (Jüri Nael, Liina-Karina Mikkor). Tüdrukud laulsid kogu hingest, laskmata end segada keerukast koreograafiast

Tavapärast erinev ülesanne ootas koori, kui ette astus vaba improvisat- siooni ja impro-opperiga tuntuks saa- nud laulja ja koorijuht Anne-Liis Poll. Tema loodud märgisüsteemi abil saab häikida – luua absoluutselt improvisat- sioonilisi lugusid suurele koosseisule, piirideks vaid lauljate vokaalsed võimed ja fantaasia.

Kontsert kulmineerus esiettekan- dega. Vaiko Eplik on loonud muusika Ellen Niidu ja Edgar Valteri luuleraa- matu „Suur maalritöö“ põhjal valmi- vale joonisfilmile. Helilooja olevatki selle raamatu abil lugema õppinud ja kontserdil esitasid seda samuti noored muusikud, Georg Otsa nimelise muu- sikakooli ansambel Mairo Marjamaa juhendamisel. Seinale projitseeritud joonistused andsid lauldavale visuaal- selt nostalgilise mõõtme, soleerida said peaaegu kõik kooritüdrukud ja dirigent Saluveergi. Tulemus oli heas mõttes lihtne ja armas; ilmselt oli üsna keeru- kas ülesanne luua muusika pikale, pide- valt ühes meetrumis tekstile, jäämata üheplaaneliseks. Tungil täis kammersaal küll lausa lõhkes hapnikupuudust trot- sivatest jõulistest ovatsioonidest.

Tormise vägevad mehed

Tormise muusikas on peidus see sõnas- tamatu, mis alati puudutab teadvuse süvakihte, killuke meie ühist alatead- vuslikku ajalugu. Suisa terve kava suurmeistri loomest pakkus 13. IX Ra- hvusmeeskoor Mikk Üleoja juhatusel –

„Estonia 100” lõppkontserdile järgnes maja töötajate pidu, kuhu iga kollektiiv tegi oma magusalaua ja käis suur tordivõistlus, kus Janika Lentsiuse valmistatud ERSO tort sai eripremia.

Maarja Kasema

ja seda sõbralikult tasuta. Veerandtund enne algust oli saal lisatoole ja publikut täis tuubitud – ka neid, keda muidu koorikontsertidel ei kohta. Teadagi, tühja kõhtu muusika ei täida. Ka pooltühja. Sama pooltühjad on tavapäraselt saalid.

Kammersaal oli seekord tagurpidi pööratud: publik oli pandud istuma sellesse külge, kus on tavaliselt esine- jad – akustiliselt polnud see vist kõige parem lahendus. Lauljad lihtsalt ei kuulnud üksteist piisavalt. Aga sõnad kostsid küll publikusse selgelt. „Kõige suuremad mäletsejad on – ajalehed!” käratasid mehed Juhan Liivi sarkasmi- des. Marje Joalau seatud „Vepsa talve” solistid Andrus Kirss, Aivar Kaldre ja Mati Valdaru tekstiga tagasi ei hoidnud. Onomatopoeetiliste efektidega rahva- lauludest põimitud koorikompositsioo- nis „Munistse mere laulud” saime lisaks regilaulu sugestiivsusele imetleda laul- jate oskusi loodushääle imiteerimisel. Mõni lõbus tenor ei suutnud juba ette naeru pidada, kui oma pilli kajaka kriis- kamiseks valmis sättis.

Aga ballaad „Piiskop ja pagan” oma ladina- ja soomekeelse teksti ning soome rahvalaulu ja gregooriuse koraali põimi- misega tekitas huvitava kultuurikokku- pörke. Ehkki, tenoritelt oleks veel suu- remat intensiivsust oodanud. „Tormise mere loits” aga veenis mind, et ükskõik kui palju on publikut, kammersaal jääb RAMile väikeseks. Suveräänset reper- tuaarivalikut silmas pidades võiks ju koor vähemalt kümne laulja võrra suu- rem olla, kuid sellises väikeses saalis löi helimass kõrvad lukku. Ja kui veel äike kargatas „Pikse litaanias” (solistid Alek- sander Arder ja Mareks Lobe), siis oli mul hea meel, et saalis pole aknaid – nende klaasidest oleks jäänud alles vaid killud!

Papa Haydni oratooriumi „Aasta- ajad” kuulsid Estonia seinad ka sajandi eest teatri avapidustustel. Päewaleht kirjutas toona, et „töö on oma wanaduse peale vaatamata praegugi õige huwi- taw kuulata”, ja olgugi see XIX sajandi

künnisel loodud teos nüüdseks peaaegu kaks korda vanem, kehtib väide endi- selt. Seekordne oli edasimineku ka ERSO- le: viimati, 2009. aastal, esitati seda ligi veerandi võrra väiksema koosseisuga. Filharmoonia kammerkoor (koormeis- ter Heli Jürgenson) tegi samuti korraliku esituse (ehk poleks seekord neile suu- rem lauljate arv kahjuks tulnud?). Ühtla- selt laitmatult kõlasid ka meie kammer- lauljate paremikku kuuluvad solistid. Kaia Urb (Hanne) ja Uku Joller (Simon) on pigem ühesuguse kaaluga hääled, kes publikule tuttavad eelkõige oratooriumi- solistidena. Kammerlauljana alustan- nud Mati Turi (Lukas) on nüüd oma hää- lepaelad ooperile andnud ja eristus, ehk osalt hiljutise Wagneri-laulmise mõjul, ansambrites veidi nii resonantsi kui volüümiga. Sellest hoolimata oli enam- jaolt kõiki hästi kuulda, vaid suuremate ansambrite madalamas registris oleks tahtnud sopranilt ehk rohkem kandvust. Maestro Neeme Järvi hoidis ERSO ja laul- jad ühises hingamises. Küllap muusiku- tele seadsid kõrgendatud nõudmisi ka festivali raames välja hõigatud avalikud proovid – publiku ees on isegi „musta töö” tegemine veidi teistmoodi.

Kuulates imelist juttu

Estonia ajaloost rääkis ka 15. septemb- ril Estonia kontserdisaalis „Pühendan sind looks ja lauluks”, püünel taas Eesti Filharmoonia Kammerkoor Heli Jür- gensoni juhatusel, kuid seekord lisajõu- dudeks kaheksa kooridirigeerimise üli- õpilast Otsa koolist. Riina Roose põnev- vaimukate (kes ütles, et hariv tekst peab arhiivihõnguliselt kuiv olema?) vahelu- gemistega võrtsitatud kava koosnes nii Estonias töötanud koormeistrite kui ka teatris aastaid kõlanud heliloojate loo- mingust. Mihkel Lüdigi „Tallinna Eesti teatrimaja nurgakivi panemise laulust” Ülo Vinteri „Põhjamaani”. Esitusele tuli ka Veljo Tormise arvuka kooriloo- me hulgas veidi vähem tuntud tsükkel

„Kodulaulud” (1988) Gustav Suitsu teks- tidele, mille patriootilisi meeleolusid õhutanud murranguline loomeaeg.

Sekka kuulis ooperitki: Olari Viik- holm esitas jõuliselt Olavi aaria „Oo, piiga kalleim” Evald Aava ooperist „Vikerlased” koos Ene Salumäega oreli. Eino Tambergi „Cyrano de Bergeracist” kõlas hoogne laul gaskooni kadettidest, sümpaatselt soleeris Rainer Vilu.

Põnev avastus oli Estonia oreli meistri August Terkmanni kooridiri- gendist tütre Tiiu Targama „Heroiline pala”, mis jõudis kuulajateni otse teatri- ja muusikamuuseumist. Suurepärase oreliimprovisaatorina tuntud Ene Salu- mäe mängitud Peeter Süda „Pastoraal” puudutas hinge loomulikkuse ja liht- susega. Toimusid ju Tallinna kõrgema muusikakooli õppejõu Peeter Süda tun- nid Estonia oreli. Rahvaviise kogusid nii Süda kui ka Kreek. Viimane oli aga teatrimajaga seotud hoopis 1927. aastal Estonia majja varju kolinud Raadio- Ringhäälingu kaudu. Usin raadiohuvi- line Kreek pidas lausa raadiokuulamis- päevikut, märkides detailset üles nii muusikateoste kui raadioteatri esitajad ja muljed. Sellega haakus ka Marie Hei- bergi tekstile loodud „Kuula valgusest imelist juttu”.

Ood noorusenergiale

Suurejooneline festivali lõppkontsert 20. IX meie esindusorkestrilt Beetho- veni Üheksandaga tõi Estonia kont- serdisaali tihedalt täis ning lavale sümboolselt noorima, kolmeküm- neste põlvkonna parimad lauljad koos pomposse ühendkooriga (EFK, RAM ja Estonia ooperikooriga). Varakult end tõestanud, nelja aasta eest ERSO ees debüteerinud andekat dirigenti Mih- hail Gertsit oleme siiani kuulnud eel- kõige muusikalavastustes. Beethoveni Üheksandaga on ta tegelnud juba pike- mat aega õpingute ajal Berliinis Hanns Eisleri muusikakõrgkoolis. Kui nägin, et solistid olid paigutatud hiigelkoori ette, siis läbistas mind hirmuvärin – kas sealt üldse midagi kuuleb? Õnneks oli balanss seekord ideaalilähedane. Nagu ka lauljate esitus. Sopran Kristel Pärtna, metsosopran Juuli Lill, tenor Oli- ver Kuusik ja bass Pavlo Balakin on end juba tõestanud teatrilaval. Mulle näis küll, et dirigendi valitud tempos jäid solistid vahel kimpu hingamiskoha leid- misega, aga koori pikki kõrgeid partiisid arvestades oli see ehk parim kirik keset küla stiilis lahendus. Kooride ühendatud jõud nii laval kui rõdul andsid võimsa elamuse ja lootuse, et professionaalsete kooride koosseisu vähendamise ten- dents ehk mõneks ajaks peatub, ning suure tänutunde kõigi festivali jook- sul ülihõivatud endast parima andnud muusikute-tegijate vastu.

Tasus meelde tuletada, et selles koduseks saanud majas on materiali- seerunud päris tubli tükk rahvuslikku enesemääratlust.